

Kis Katalin – Rippel Géza – Szabó Eszter

Eltérő mintázatok a régiós felzárkózási versenyben

A gazdaságpolitikák általános célja a gazdasági fejlettség növelése, vagyis az állampolgárok jólétének folyamatos javítása. A kelet-közép-európai régió az elmúlt évtizedekben viharos időszakokon ment keresztül, a gazdasági fejlődést először a rendszerváltozást követő tranzíciós válság, majd a 2008-2009-es globális pénzügyi és gazdasági válság, aktuálisan a koronavírus hatására kibontakozó recesszió nehezíti. Mindezek ellenére, különböző mértékben, de mindegyik régiós országban sikerült a gazdasági fejlettséget közelíteni az Európai Unió átlagához. Csehország példamutató utat járt be az elmúlt időszakban és már a fejlett európai országok körében foglal helyet. Szlovákia fejlettsége alacsonyabb szintről gyorsan nőtt, majd megakadt, így 2019-ben az egyenletesebb fejlődést mutató Lengyelország utolérte északi szomszédunkat. Hazánk gazdasági fejlettsége folyamatosan emelkedett az elmúlt években, így sikerült visszaszerezniünk második pozíciónkat a régiós fejlettségi rangsorban. A hazai gazdasági felzárkózáshoz a már megkezdett út folytatása vezet. A demográfiai és munkaerőpiaci reformok segítik a társadalom minél szélesebb körének boldogulását, miközben a termelékenység és versenyképesség emelkedésén a digitalizáció és a legmodernebb technológiák általános elterjedésén keresztül hozhatja el a magasabb jólétet.

KONVERGENCIA, DE ELTÉRŐ SEBESSÉGGEL

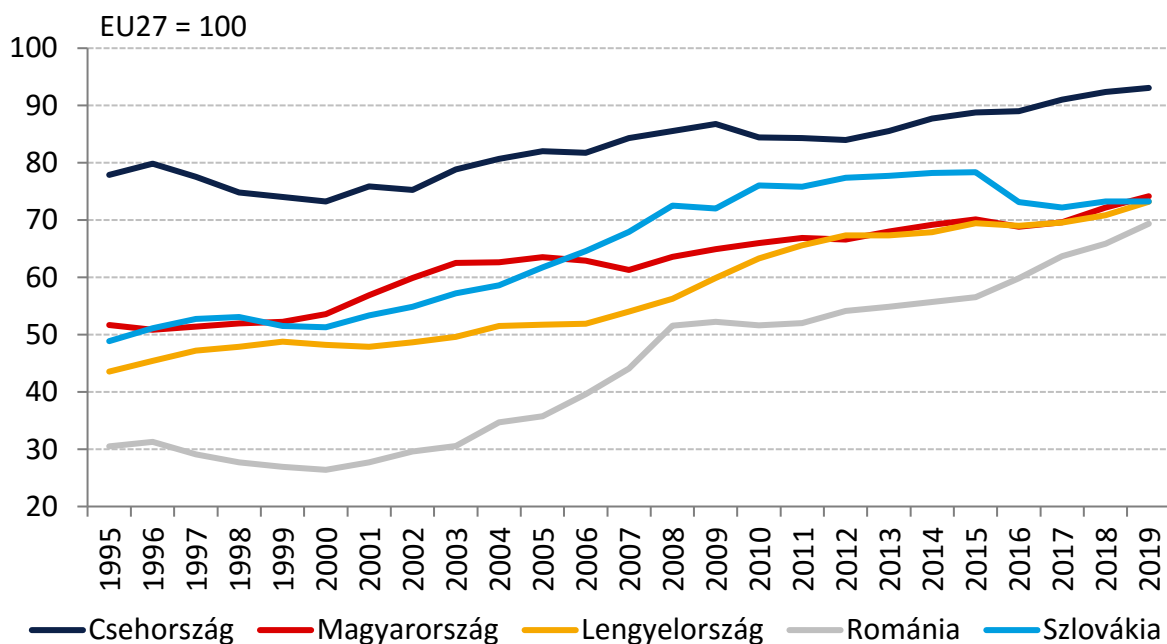
Az elmúlt évek gazdasági eredményeinek köszönhetően sikerült visszaszerezniünk második pozíciónkat a régiós fejlettségi versenyben (1. ábra). 2000-ben hazánk gazdasági fejlettsége az EU 53,6 százalékán állt, így a Visegrádi régió országai közül egyedül Csehország egy főre jutó hozzáadott értéke haladta meg a hazait. A 2000-es évek első évtizedében elkövetett gazdaságpolitikai hibák miatt azonban 2010-re Magyarország sereghajtóvá vált a mezőnyben, és a 2010-es évek sikeres gazdaságpolitikai fordulatai voltak szükségesek ahhoz, hogy hazánk fejlettsége 2019-re ismét a második helyre kerüljön Szlovákia és Lengyelország előtt.

A gazdasági fejlettség legnépszerűbb mérőszáma az egy főre jutó GDP. Az Eurostat adatai alapján Magyarország egy főre jutó GDP-je folyó áron 4 millió 863 ezer Ft, vagyis 14 950 euro volt 2019-ben. Azonban a bruttó hozzáadott érték országok közötti összehasonlításánál az egységes devizában való kifejezés mellett elengedhetetlen a különböző árszínvonalakra való korrigálás is, vagyis az egy főre

jutó GDP vásárlóerő-paritáson történő kifejezése. A vásárlóerő-paritás lényegében egy mesterséges árfolyam, ami kontrollál az országok közötti relatív árszintekre, így kifejezi, hogy a referenciaország (jellemzően USA vagy EU) 1 dollárt vagy eurót érő reprezentatív termékösara hány forintért vásárolható meg Magyarországon. **A magyar egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson 23 110 euro, míg az EU-ban 31 163 euro volt, így hazánk az EU fejlettségének 74,2 százalékán állt tavaly.**

Eltérő növekedési mintázatok azonosíthatóak a Visegrádi régió országainak körében. Szlovákia felzárkózása az euro bevezetését és a globális pénzügyi válságot követően megtorpant, így közel másfél évtized után újra megelőztük őket fejlettségben. Lengyelország egy főre jutó GDP-je a 2000-es évek közepén még jelentősebben elmaradt a hazaitól, azonban a 2008-2009-es világválságot Európában egyedülállóan pozitív gazdasági növekedéssel vészelték át, így fejlettségük az elmúlt évekre megközelítette hazánkét. Románia az elmúlt időszakban érdemben emelte fejlettségét, de érdemes megjegyezni, hogy ennek ára az a makrogazdasági egyensúly felborulása volt.

1. ábra: Relatív fejlettség az EU27 arányában

Megjegyzés: Folyóáras, vásárlóerő-paritáson mért adatok alapján.

Forrás: Eurostat

CSEH FELZÁRKÓZÁS ÉS SZLOVÁK MEGTORPANÁS

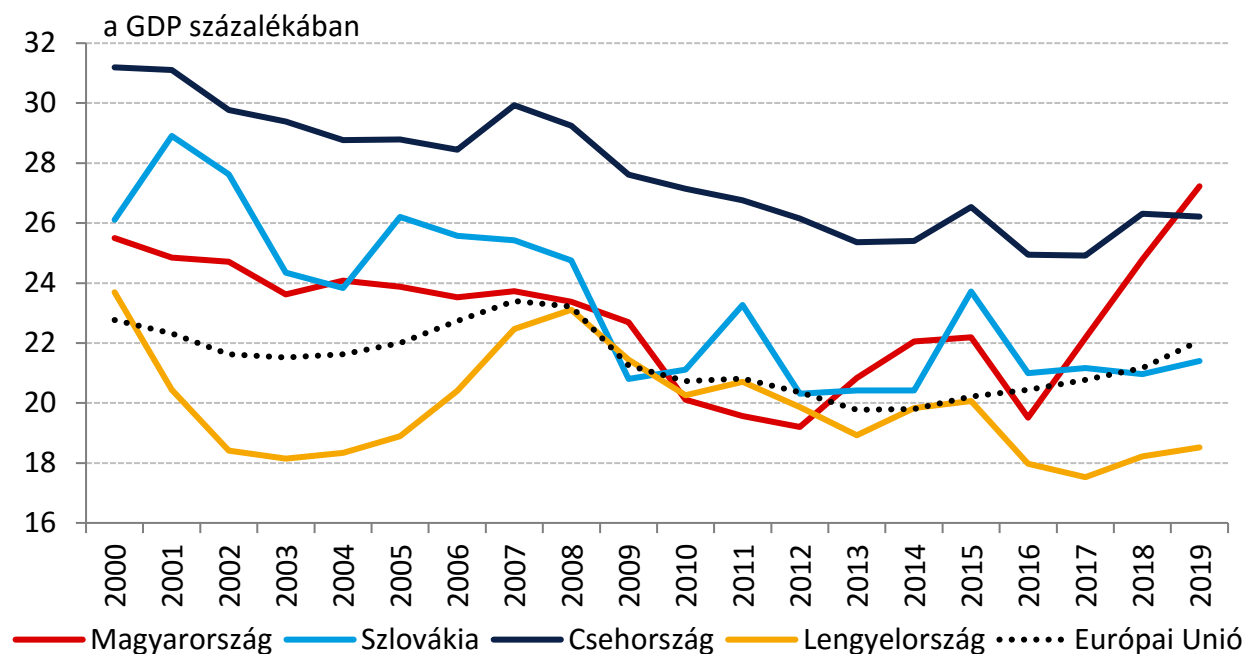
Csehország 20 év alatt a mai magyar fejlettségi színtről megközelítette az EU átlagát. Csehország egy főre jutó GDP-je 2000-ben az EU-átlag 73,2 százalékán állt,

ami lényegében megfelel hazánk aktuális relatív fejlettségének. A sikeres cseh gazdasági konvergencia következtében fejlettségük az EU-átlag 93,1 százalékára emelkedett 2019-re. Az elmúlt húsz évben a cseh GDP átlagosan 2,9 százalékkal bővült, míg az Európai Unió átlagos gazdasági növekedése ugyanebben az időszakban 1,6 százalék volt. A tartósan pozitív és átlagosan 1,3 százalékpontos növekedési többlet támogatta az ország felzárkózását. A sikeres konvergenciafolyamat következtében a cseh egy főre jutó GDP 2019-ben már meghaladja Spanyolország, Ciprus, Szlovénia, Portugália és Görögország szintjét, amelyek 2000-ben még lényegesen magasabbak voltak. Ma Csehország az EU 13. legfejlettebb gazdasága, miközben Magyarország a 20., Szlovákia a 21., Lengyelország a 22., akiket Románia követ a rangsorban.

A szlovák konvergencia az elmúlt években megakadt. 2000 és 2008 között Szlovákia GDP-je évente átlagosan 5,7 százalékkal emelkedett, amivel összhangban az ország gazdasági fejlettsége is élénk ütemben emelkedett. A 2008-2009-es világgazdasági válságot követő időszakban a szlovák felzárkózás lassult, majd megakadt. A 2016 és 2019 közötti időszakban a szlovák GDP évente átlagosan mindössze 2,8 százalékkal növekedett, miközben Magyarország gazdasági teljesítménye 4,1, Csehországé 3,3 százalékkal bővült. Ezek következtében északi szomszédunkat sikerült újra visszaelőzünk fejlettségben, miközben a Csehország és Szlovákia közötti fejlettségi különbség ismét a 2000-es évek elején jellemző 20 százalékponton emelkedett. A szlovák felzárkózás megtorpanásában a válság hatásai mellett szerepet játszhatott az önálló monetáris politikából fakadó alkalmazkodóképesség hiánya is.

A beruházásokra alapuló gazdasági modell hozta el a felzárkózást Csehországnak. A 2008-2009-es világválság előtti időszakban a cseh GDP növekedését elsősorban a járműipari kapacitások kiépülése támogatta. A beáramló külföldi működőtőke és a kétszámjegyű vállalati hiteldinamika következtében bővültek a beruházások, majd ezek termelővé fordulását követően a növekedés motorja a magas ipari termelés és az ennek következtében emelkedő export lett. A 2013-tól újrainduló gazdasági növekedést elsősorban a belső keresleti tételek támogatták. Míg az Európai Unióban a beruházási ráta 20-22 százalék körül ingadozott az elmúlt években, Csehországban 25 százalék felett alakult és 2008-at követően minden évben az EU27 országok képzelt dobogóján szerepelt. Mindeközben Szlovákia beruházási rátája a 2008-2009-es világgazdasági válság óta átlagosan 21,4 százalékon alakult és 2018-2019 már elmaradt az EU-s tagállamok átlagos értékétől (2. ábra).

2. ábra: Beruházási ráták alakulása

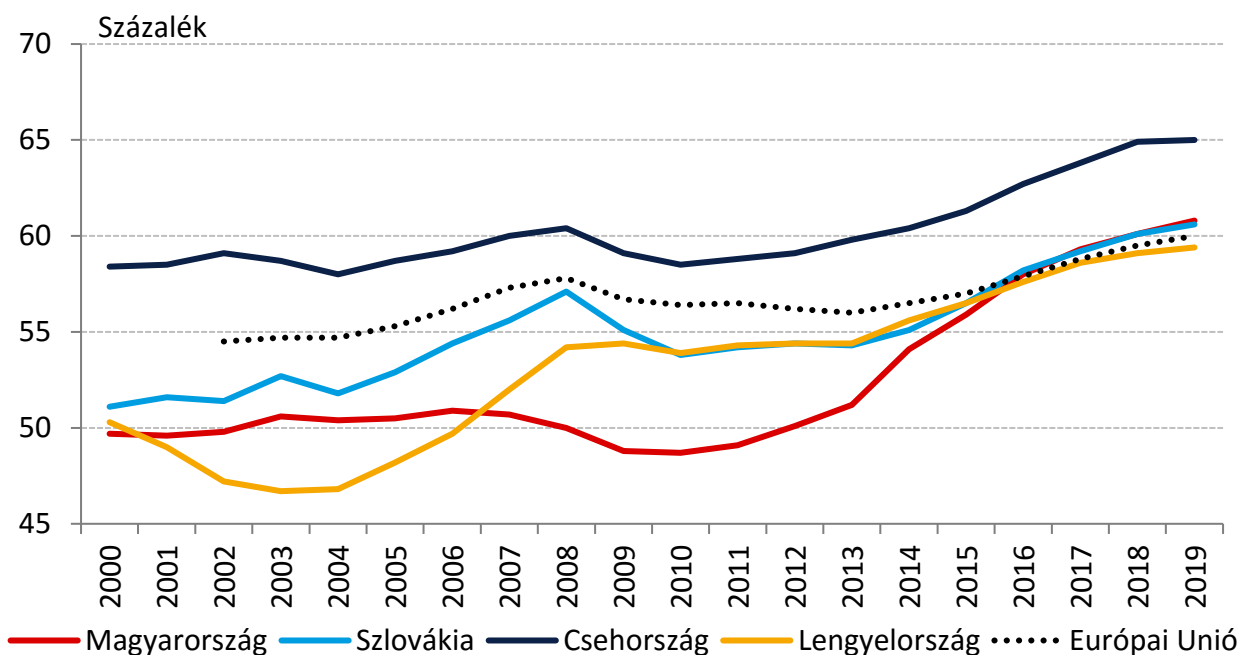

Forrás: Eurostat

Az erős munkaerőpiaci fundamentumok stabil támaszai a konvergenciának. 2019-ben a 15-74 éves népesség 65 százaléka volt foglalkoztatott Csehországban, ami régiós összehasonlításban a legkedvezőbb és az EU országai között is a 8. legmagasabb érték. A munkanélküliségi ráta mindössze 2 százalék körül alakult tavaly – az egyik legalacsonyabb érték az Európai Unióban. A munkaerő (közgazdasági megközelítésben) egy termelési tényező, így ennek megfelelő mennyisége és minősége alapfeltétele a gazdasági növekedésnek. A cseh foglalkoztatási ráta az évezred első évtizedében összességében stagnált, majd 2010-et követően dinamikusan emelkedett (3. ábra). 2010 és 2019 között Csehország folyamatosan növelte előnyét az EU-átlaghoz képest. A 2008-2009-es válság mély sebet ejtett a szlovák munkaerőpiacon. Míg a szlovák foglalkoztatási ráta 2008-ban az Európai Unió átlaga közelében alakult, az ezt követő két évben jelentősen romlott a munkaerőpiaci helyzet. 2008 és 2010 között a balti országok, Spanyolország és Írország mögött Szlovákia munkanélküliségi rátája emelkedett a legnagyobb mértékben az EU-ban, miközben a foglalkoztatási ráta mérséklődött. Érdemes megjegyezni, hogy az elmúlt tíz évben a hazai foglalkoztatási ráta emelkedett a legnagyobb mértékben a vizsgált országok közül, így 2017 óta a hazai foglalkoztatási ráta meghaladja a szlovákokot.

A kedvező munkaerőpiaci folyamatok – így a jövedelmek és a foglalkoztatás bővülése – és a háztartások körében felhalmozott nettó pénzügyi vagyon is segítette a lakossági fogyasztás emelkedését, ami 2013-at követően a cseh gazdasági növekedés egyik legfontosabb elemévé vált. A cseh felzárkózás azért is figyelemre méltó, mert a makrogazdasági egyensúly megőrzése mellett valósult meg. Az elmúlt hét év során a költségvetési egyenleg tartósan a 3 százalékos maastrichti kritérium alatt alakult, míg az államadósság a GDP 30 százaléka közelébe csökkent 2019-re. Emellett a külső finanszírozási képesség tartósan pozitív tartományban tartózkodik 2013 óta.

3. ábra: Foglalkoztatási ráták a 15-74 évesek körében

Forrás: Eurostat

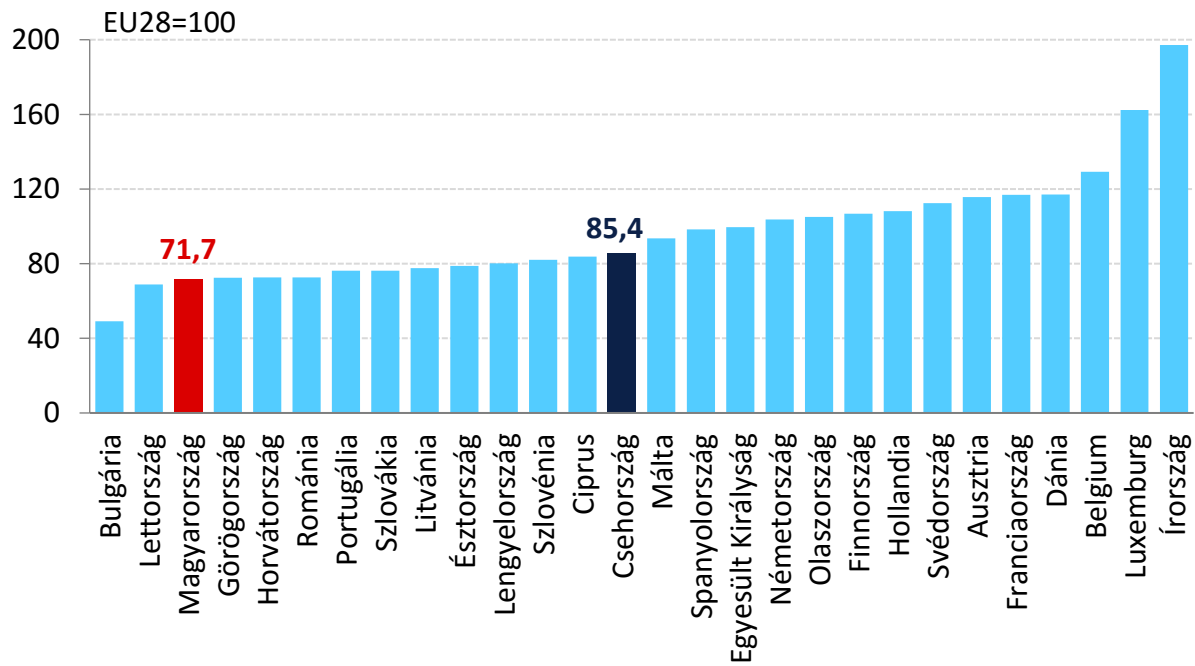
A MUNKAERŐPIAC ÉS A BERUHÁZÁSOK A FENNTARTHATÓ FELZÁRKÓZÁS KULCSTÉNYEZŐI

A hazai munkaerőpiac szerkezetének javítása segítheti a gazdasági felzárkózást. A cseh gazdasági konvergencia sikeressége hangsúlyozza a kedvező munkaerőpiaci kondíciók jelentőségét a gazdasági fejlődésben. A népesség csökkenése számos európai országban, így Magyarországon is az egyik legfontosabb társadalmi és gazdasági kihívás elé állítja a gazdaságpolitikát. A foglalkoztatás szintje egyszerre függ a lakosság demográfiai és képzettségi jellemzőitől, valamint az egyes társadalmi csoportok foglalkoztathatóságától. Mindezek következtében a hazai munkaerőpiac szerkezetének javítása segíthet ellensúlyozni a romló demográfia hatásait. A

munkaképes korú (15-74 éves) lakosság becslésünk szerint 2030-ig több, mint 340 ezer fővel mérséklődhet hazánkban, ezen belül a legmagasabb foglalkoztatási rátával rendelkező 25-54 évesek létszáma 283 ezer fővel mérséklődik. Ez a folyamat változatlan foglalkoztatási helyzet esetén 256 ezer fővel, 4 millió 256 ezer főre csökkentené a foglalkoztatottak számát 2030-ra. A munkaerőpiac képzettségi szerkezete is meghatározó a foglalkoztatottak számának alakulásában. Az alapfokú végzettségűek foglalkoztatási rátája jellemzően alacsonyabb, mint a képzettebb csoportoké, így a magasabb képzettség felé történő elmozdulás hozzájárulhat a foglalkoztatás emelkedéséhez.

A beruházások élénkítése, illetve a termelékenység és versenyképesség javítása a hosszú távon is fenntartható konvergencia támasza. Csehország beruházási rátája 2000-2019 között átlagosan 27,7 százalékon alakult, ami nemcsak régiós, de európai összehasonlításban is magas. 2019-ben a hazai beruházási ráta meghaladta a cseh értéket és Írország mögött a második legmagasabb volt az EU-ban (27,2 százalék). A beruházások bővülése hosszú távon is támasza a konvergenciának, hiszen amellett, hogy közvetlenül emeli a gazdasági teljesítményt, hosszabb távon a tőkeállomány emelkedésén keresztül a potenciális GDP növekedését is támogatja. Érdemes megjegyezni, hogy amennyiben a beruházások új technológiák elterjedését és alkalmazását ösztönzik, az a termelékenység és versenyképesség javítását is szolgálja. Csehország munkatermelékenysége az EU tagországok 85,4 százalékán alakult 2019-ben, ami lényegesen meghaladja a régiós és hazai értéket (4. ábra). Fontos megjegyezni, hogy a termelékenység bővülése a kis és közepes vállalkozások esetén meghaladta a nagyvállalatokét, így a vállalati dualitás mérséklődött az elmúlt években. A kkv-k termelékenysége a legnagyobb mértékben a kereskedelem, az információ és kommunikáció, a feldolgozóipar, illetve az építőipar esetében emelkedett.

4. ábra: A munkatermelékenység szintjének alakulása az Európai Unió átlagához képest (2019)

Forrás: Eurostat

„Szerkesztett formában megjelent a pénzcentrum.hu oldalon 2020. december 22-én.”